

2023Z01420 (ingezonden 31 januari 2023)

Vragen van het lid Slootweg (CDA) aan de minister van Financiën over het bericht 'EY-accountants leveren licentie in vanwege Wirecard-echec'

Vraag 1

Hoe vaak komt het in Nederland voor dat accountants vrijwillig hun licentie inleveren?¹

Antwoord 1

Het artikel van het Financieel Dagblad (FD) waarnaar wordt verwezen, beschrijft dat vier accountants van EY Duitsland vrijwillig hun licentie hebben ingeleverd naar aanleiding van een onderzoek van de Duitse toezichthouder in het kader van de Wirecard zaak. Nederland kent geen licenties, maar beroepstitels: Accountant-Administratieconsulent (AA) en registeraccountant (RA). Daarnaast zijn accountantsorganisaties die wettelijke controles wensen te verrichten vergunningplichtig. Deze beroepstitels zijn wettelijk beschermd en slechts voorbehouden aan hen die ingeschreven staan in het register van de Nederlandse beroepsorganisatie van accountants (NBA). In het register van de NBA stonden per 31 december 2021 in totaal 22.626 accountants ingeschreven. Ten opzichte van het voorgaande jaar waren in totaal 610 accountants uit het register gehaald, waarvan 536 personen zelf hun beroepstitel hebben ingeleverd. Daar kunnen verschillende redenen aan ten grondslag liggen, zoals een pensionering.

Vraag 2

Hoe vaak komt het in Nederland voor dat licenties van accountants door de toezichthouder worden ingetrokken?

Antwoord 2

De Autoriteit Financiële markten (AFM) heeft enkel een mandaat als toezichthouder op *accountantsorganisaties* en beschikt daarom niet over de mogelijkheid om beroepstitels van individuele accountants in te trekken. Als de AFM van mening is dat een accountant niet (meer) over een beroepstitel zou mogen beschikken, kan de AFM een tuchtklacht indienen bij de Accountantskamer. De Accountantskamer kan in een uitspraak besluiten de inschrijving van een accountant in het beroepsregister (tijdelijk) door te laten halen door het bestuur van de NBA. Ook andere private personen en rechtspersonen, zoals de NBA, kunnen klachten indienen bij de tuchtrechter. In het jaar 2021 heeft de Accountantskamer in totaal 18 keer een uitspraak gedaan in een tuchtzaak waarbij een doorhaling in het accountantsregister is opgelegd, variërend in duur van 1 maand tot 2 jaar.² Ten slotte kan het bestuur van de NBA de inschrijving van een accountant in het beroepsregister doorhalen op basis van andere specifieke wettelijke gronden, zoals het overlijden van de ingeschrevene of bepaalde rechterlijke uitspraken.³

Vraag 3

Welke lessen worden er door de Nederlandse toezichthouder getrokken uit de affaire met Wirecard in Duitsland?

Antwoord 3

Het toezicht van de AFM op accountantsorganisaties en verslaggeving van beursgenoteerde bedrijven draagt bij aan betrouwbare en relevante (niet-)financiële informatievoorziening.⁴ Toezicht kan echter niet alle incidenten voorkomen. Voor wettelijke controles bij organisaties van

¹ Financieel Dagblad, 25 januari 2023: <https://fd.nl/financiele-markten/1465881/ey-accountants-leveren-licentie-in-vanwege-wirecard-echec-nhb3cabXcwc6>.

² Jaarverslag Accountantskamer 2021: <https://accountantskamer.nl/jaarverslag-2021/cijfers/>.

³ Artikel 43 van de Wet op het accountantsberoep.

⁴ AFM Agenda 2023, pagina 8: <https://www.afm.nl/nl-nl/sector/actueel/2023/januari/afm-agenda-2023>.

openbaar belang, zoals beursgenoteerde ondernemingen, gelden aanvullende kwaliteitswaarborgen, waaronder een opdrachtgerichte kwaliteitsbeoordeling en strenge onafhankelijkheidsvereisten. In toezichtonderzoeken van de AFM wordt teruggekeken naar werkzaamheden die in het verleden zijn verricht, waardoor het mogelijk blijft dat ongewenste situaties – bijvoorbeeld een zaak als Wirecard – aan het licht komen.

Vraag 4

Kunt u aangeven of een Duitse accountant die ofwel zijn licentie vrijwillig heeft ingeleverd, of waarvan de licentie is ingetrokken, wel in Nederland of een ander EU-land aan de slag kan gaan?

Antwoord 4

Een buitenlandse accountant die in Nederland als AA of RA wil werken dient lid te zijn van de NBA, een Verklaring Omtrent het Gedrag Natuurlijke personen aan te vragen en te beschikken over een Verklaring van Vakbekwaamheid. De NBA is verantwoordelijk voor de afgifte van de Verklaring van Vakbekwaamheid. Aan accountants binnen de Europese Unie of de Europese Economische Ruimte wordt deze verklaring uitsluitend afgegeven als de accountant in zijn eigen land, op basis van de daar gevolgde opleiding, bevoegd is tot het verrichten van wettelijke controles. Een Duitse accountant die ofwel zijn licentie vrijwillig heeft ingeleverd, of waarvan de licentie is ingetrokken, is niet bevoegd tot het verrichten van wettelijke controles. In dat geval zal de NBA geen Verklaring van Vakbekwaamheid afgeven, waardoor het voor deze accountant niet mogelijk is om in Nederland als AA of RA werkzaam te zijn.

Vraag 5

Deelt u onze mening dat voor een adequate controle op mogelijke fraude door bedrijven (een expliciete taak van een accountants bij het controleren van de boeken), zij hun kennis en onafhankelijkheid moeten kunnen borgen?

Antwoord 5

Ik deel deze mening zeker. Voor de taakuitoefening van een accountant gelden strikte gedrags- en beroepsregels. Daaronder vallen de fundamentele beginselen van objectiviteit, professionaliteit, vakbekwaamheid en zorgvuldigheid. Zo regelt het fundamentele beginsel van objectiviteit dat de accountant zich bij zijn afwegingen niet ongepast laat beïnvloeden.⁵ Onafhankelijkheid is een aspect van objectiviteit en is vereist bij de uitvoering van assurance-opdrachten.⁶ Dit geldt ongeacht het onderwerp of thema waaraan de accountant in het kader van een accountantscontrole aandacht moet geven. Bij de controle op mogelijke fraude door bedrijven is het dus van belang dat de onafhankelijkheid van de accountant adequaat geborgd is.

Het fundamentele beginsel van vakbekwaamheid en zorgvuldigheid regelt dat de accountant zijn kennis, inzichten en vaardigheden op het niveau houdt dat vereist is om een professionele dienst op een adequate wijze te kunnen verlenen.⁷ Regels over Permanente Educatie (PE) geven nadere invulling aan het fundamentele beginsel vakbekwaamheid en zorgvuldigheid. Deze regels gelden ook voor de controle op mogelijke fraude. De verplichting tot PE houdt in dat een accountant aan zijn kennis en vaardigheden moet werken om de beroepstitel te kunnen blijven behouden. Dit wordt in een portfolio vastgelegd. Daarnaast moeten openbaar accountants, intern accountants en overheidsaccountants die werkzaamheden (gaan) verrichten ten behoeve van de controle van een jaarrekening elke twee jaar een kennistoets afleggen. Ten slotte is er elk jaar een verplicht onderwerp waar een accountant minimaal acht uur studietijd aan moet besteden. Voor 2023 is dat het thema duurzaamheid.

⁵ Artikel 11 van de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

⁶ Artikel 3, eerste lid van de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO).

⁷ Artikel 12 VGBA.

Vraag 6

Welke regels zijn er voor accountants met betrekking tot het zitting nemen in de Raden van Toezicht van voormalige klanten?

Antwoord 6

In de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta) is bepaald dat de persoon die als externe accountant verantwoordelijk is geweest voor het uitvoeren van een wettelijke controle, na het beëindigen van zijn werkzaamheden als externe accountant bij die controlecliënt gedurende een periode van ten minste een jaar geen functie aanvaardt als beleidsbepaler bij die controlecliënt, lid van het auditcomité of een orgaan met gelijksoortige taken van die controlecliënt, of als lid van het toezichthoudende orgaan van die controlecliënt. Indien de controlecliënt een organisatie van openbaar belang is, bedraagt deze periode ten minste twee jaren.⁸ Daarnaast gelden er vergelijkbare door de NBA opgestelde beroepsregels voor bepaalde accountants die weliswaar niet verantwoordelijk waren voor de uitvoering van de wettelijke controle, maar daar wel nauw bij betrokken zijn geweest.⁹ Ten slotte kunnen de beroepsregels van de NBA in bepaalde gevallen de uitvoering van opdrachten verbieden als andere accountants die daar eerder bij betrokken waren, een belangrijke functie, zoals bestuurder, lid van het auditcomité of in een andere functie van waaruit hij invloed van betekenis op het assurance-object kan uitoefenen, zijn gaan vervullen bij een cliënt waarvoor de opdracht eerder werd uitgevoerd.¹⁰

Voor zover deze regels niet of niet langer van toepassing zijn en de voormalige klant van de accountant een rechtspersoon is, dan geldt de algemene norm om tegenstrijdige belangen te mitigeren. Dit betekent dat een commissaris of toezichthouder niet mag deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming indien hij daarbij een direct of indirect persoonlijk belang heeft dat tegenstrijdig is met het belang van de rechtspersoon en de daaraan verbonden onderneming of organisatie.¹¹

Vraag 7

Klopt het dat een accountant zijn licentie kan behouden, terwijl hij of zij zich praktisch nauwelijks meer met accountancy bezighoudt, om bijvoorbeeld later dit vak weer op te pakken?

Antwoord 7

Bij vraag 5 heb ik een aantal fundamentele beginselen uit de gedrags- en beroepsregels van de NBA uiteengezet waar een accountant zich aan moet houden. Een accountant die voornemens is een opdracht uit te gaan voeren, zal zich op grond van deze regels af moeten vragen of hij over de vakbekwaamheid beschikt om de opdracht uit te voeren. Als dit niet het geval is, bijvoorbeeld doordat de betreffende accountant zich niet of nauwelijks met accountancy bezighoudt, dan kan de accountant daar door middel van het tuchtrecht op worden aangesproken of civielrechtelijk voor aansprakelijk worden gesteld.

Vraag 8

Klopt het dat een accountant ontheffing kan krijgen van de verplichting tot het bijhouden van vakkennis als hij of zij minder dan 200 uur per kalenderjaar accountantswerkzaamheden uitvoert, terwijl hij of zij wel de licentie behoudt?

⁸ Artikel 29a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta).

⁹ Artikel 38a Vio.

¹⁰ Artikel 38 Vio.

¹¹ Vergelijk artikel 47, zevende lid van boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (BW) voor verenigingen, artikel 2:53a lid 1 jo. 2:47 lid 7 BW voor coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, artikel 2:140 lid 5 BW voor naamloze vennootschappen, artikel 2:250 lid 5 BW voor besloten vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid en artikel 2:292a lid 7 BW voor stichtingen.

Antwoord 8

Nee. Deze mogelijkheid bestond tot 2021 op basis van oude regels voor het bijhouden van vakkennis. Deze ontheffingsmogelijkheid gold nadrukkelijk niet voor accountants die in het openbare beroep werkzaam waren bij de uitvoering van wettelijke controles, andere assurance-opdrachten en opdrachten tot het samenstellen van jaarrekeningen. Inmiddels is een fundamenteel ander systeem ingevoerd ten aanzien van het bijhouden van vakkennis, waardoor de uitzondering waar in deze vraag naar wordt verwezen niet meer geldt.

Vraag 9

Indien het antwoord op de vragen 7 en 8 'ja' is, acht u dat gewenst in een zeer aan verandering onderhevig zijnde maatschappelijk context waarbinnen een accountant opereert?

Antwoord 9

Ik ben van mening dat de eisen die worden gesteld aan de vergunningverlening door de AFM, gedrags- en beroepsregels van de NBA, de werking van het tuchtrecht en eventuele civielrechtelijke aansprakelijkheid voldoende waarborgen bieden voor een adequate uitvoering van opdrachten door accountants.

Vraag 10

Kunt u deze vragen beantwoorden vóór het Commissiedebat over Accountancy op 30 maart 2023?

Antwoord 10

Ja.